

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

30 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 28 stycznia 2022 r., V ACa 323/21,
w sprawie z powództwa A.A. i R.A.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powodów, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za okres po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanej do dnia zapłaty.

Monika Koba

Marta Romańska

Roman Trzaskowski

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanej Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 25 lutego 2021 r., ustalającego, że umowa nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF, zawarta w dniu 14 września 2009 r. między powodami A.A. i R. A. a Bank S.A w W. (poprzednik prawny pozwanej; dalej – „Bank”), jest w całości nieważna.

Okoliczności sprawy istotne na obecnym etapie postępowania – z uwzględnieniem utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowanych w takiej walucie) oraz treści zarzutów kasacyjnych – przedstawiały się następująco:

W dniu 14 września 2009 r. Bank zawarł z powodami umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF o numerze [...] („Umowa”) na kwotę 824.608,91 zł, indeksowany do franka szwajcarskiego („CHF”), na okres 30 lat, ze zmiennym oprocentowaniem, którego wysokość była uzależniona od indeksu LIBOR 3m oraz od stałej marży Banku, zabezpieczonego hipoteką łączną kaucyjną do kwoty 1.236.913,37 zł na nieruchomości, której nabycie stanowiło cel kredytu.

W Umowie i regulaminie stanowiącym jej integralną część („Regulamin”) wskazano m.in., że:

- kredyt jest przeznaczony na budowę i nabycie domu mieszkalnego jednorodzinnego wraz z udziałem w działce gruntu stanowiącej drogą dojazdową;
- kwota kredytu wyrażona w złotych w dniu uruchomienia kredytu zostanie przeliczona na CHF, według kursu kupna CHF z tabeli kursowej Banku (§ 1 ust. 3A Umowy w związku z art. § 1 ust. 2 i 3 Regulaminu) z dnia i godziny uruchomienia kredytu lub jego transzy (§ 7 ust. 1 Umowy);
- wysokość każdej raty kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określana jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po

uprzednim przeliczeniu według kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej Banku na dzień spłaty (Regulamin);

- raty spłacane będą w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku („Tabela”) obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50 (§ 10 ust. 5 Umowy);

- kredytobiorcy zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielenia kredytu złotówkowego waloryzowanego kursem waluty obcej oraz zasad jego spłaty i akceptują je; ponadto potwierdzają, że są świadomi, iż z kredytem jest związane ryzyko kursowe, w tym że niekorzystne wahania kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 28 Umowy).

Przed zawarciem Umowy powodom nie wyjaśniono, jak jest określany kurs CHF obowiązujący w Tabeli. Tym niemniej podpisali oświadczenie, że zostali poinformowani przez Bank o ryzyku związanym ze zmianą kursów walut i zmianą stopy procentowej i rozumieją wynikające z tego konsekwencje, że informacje te zostały im przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu oraz potwierdzili, iż w pierwszej kolejności oferowany był im kredyt hipoteczny w polskim złocie, jednak zdecydowali się na ofertę kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej.

W toku postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny pouczył powodów o skutkach, jakie dla ich sytuacji będzie miało orzeczenie o nieważności Umowy. W oświadczeniach z dnia 2 grudnia 2021 r. powodowie wyrazili świadomą akceptację skutku uznania za abuzywne postanowień Umowy, jakim może być upadek (nieważność) całej Umowy z mocą wsteczną, tj. od dnia jej zawarcia.

Oceniając żądanie powodów, Sąd odwoławczy nie miał wątpliwości, że Umowa miała charakter konsumencki, a powodowie mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy, tylko bowiem ono może ostatecznie i całościowo usunąć stan niepewności prawnej (Umowa nie została jeszcze wykonana w całości i wynika z niej szereg obowiązków).

Stwierdził też, że dla rozstrzygnięcia sprawy zasadnicze znaczenie ma skuteczność klauzuli ryzyka walutowego związanego z postanowieniami wprowadzającymi indeksację i zasadę przeliczania wysokości kapitału, a następnie

zadłużenia i obliczania rat, według kursów CHF (§ 1 ust. 3A, § 7 ust. 1 i § 10 ust. 5 Umowy, doprecyzowane w zakresie reguł indeksacji w Regulaminie). Postanowienia te nie były indywidualnie negocjowane (zostały przejęte z wzorca, klienci nie mogli ich negocjować), określały główne świadczenia stron (skoro określały szeroko rozumianą klauzulę ryzyka walutowego, skutkującą tym, że ryzyko kursu wymiany obciąża bez żadnych ograniczeń konsumenta) i nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Sądy obu instancji zgadzały się, że powodowie nie zostali należycie poinformowani o nieograniczonym ryzyku kursowym wiążącym się z zawarciem Umowy, tzn. nie uzyskali informacji pozwalających im na zrozumienie rzeczywistego znaczenia długoterminowego ryzyka związanego z możliwymi wahaniami kursów wymiany walut. Zdaniem Sądu Apelacyjnego ani na etapie informacji przedkontraktowej, ani w treści Umowy nie przedstawiono im w pełni transparentnie zasad ustalenia obciążeń w złotych polskich. Z tego punktu widzenia nie były wystarczające ogólne informacje o wzroście kosztów kredytu przy wahaniami kursowych ani symulacje ograniczone do różnicy w wysokości rat pomiędzy kredytem w PLN a kredytem waloryzowanym. Bank bowiem powinien wyjaśnić powodom, przy jakim kursie koszty kredytu indeksowanego zrównają się z tymi, jakie powodowie ponosiliby przy kredycie złotowym, przy jakim wyrównane zostaną korzyści płynące z zastosowanej stopy oprocentowania i jakie jest prawdopodobieństwo zaistnienia sytuacji tego rodzaju, a nadto zwrócić uwagę na możliwości zabezpieczenia.

Sądy *meriti* zgodnie przyjęły, że klauzule ryzyka walutowego były sprzeczne z dobrymi obyczajami - Sąd odwoławczy ocenił w ten sposób niedoinformowanie konsumenta o rzeczywistych skutkach ekonomicznych zawarcia umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej – i rażąco naruszały interesy powodów przez przerzucenie na nich nieograniczonego ryzyka zmiany kursu waluty waloryzacji kredytu (bez jakiegokolwiek mechanizmu ograniczenia tego ryzyka i bez możliwości – na podstawie uzyskanych informacji – pełnej oceny ryzyka). Sąd odwoławczy uznał również za abuzywny mechanizm pozwalający Bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach - a w konsekwencji wysokości stanowiącego jego zysk tzw. spreadu walutowego - oraz wyrażenie salda kredytu w walucie waloryzacji.

Sądy jednolicie przyjęły też, że bez postanowień indeksacyjnych uznanych za abuzywne – dotkniętych bezskutecznością zawieszoną, a w konsekwencji świadomych deklaracji konsumenta – nieważnością - nie ma możliwości utrzymania Umowy w mocy. Skoro bowiem wprowadzenie do Umowy ryzyka walutowego stanowi niedozwolone postanowienie umowne, a powodowie po pouczeniu ich o konsekwencjach abuzywności następco go nie zaakceptowali, postanowienie takie musi być uznane za bezskuteczne *ex lege* i *ab initio*, co skutkuje nieważnością całej Umowy. Zdaniem Sądu odwoławczego jest tak dlatego, że Umowa nie może funkcjonować bez określenia głównego przedmiotu, a nie istnieje regulacja ustawowa, która mogłaby mieć zastosowanie w miejsce niedozwolonego postanowienia umownego. W szczególności regulacją taką nie jest art. 358 § 2 k.c., który nie obowiązywał w dacie zawarcia Umowy. Zachowanie zaś Umowy w mocy jako kredytu złotowego oprocentowanego stawką LIBOR albo WIBOR, prowadziłoby do nieuprawnionego przekształcenia pierwotnej Umowy. Zgodny zamiar stron nie obejmował zawarcia umowy kredytu *stricto* złotowego, bez indeksacji do waluty obcej, a kredyt indeksowany do CHF nie może być oprocentowany stawką WIBOR, zastrzeżoną dla kredytów złotych.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł Bank, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 i § 3 k.c., także w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz. Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 z późniejszymi sprostowaniami; dalej: „dyrektywa 93/13”) w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 i § 2 k.c., także z związku z art. 189 k.p.c., art. 65 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (w dacie zawarcia Umowy tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej – „Prawo bankowe”), art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13, art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ § 2 w związku z art. 5 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi

Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie w całości apelacji Banku oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pierwszoplanowe znaczenie dla rozpoznania skargi kasacyjnej ma ocena zarzutów Banku, które zmierzają do podważenia stanowiska Sądu Apelacyjnego, że zastrzeżona w Umowie klauzula indeksacyjna ucieleśniająca ryzyko walutowe była niedozwolonym postanowieniem umownym (zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i § 3 k.c. w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c.). W tym zakresie skarżący wywodzi przede wszystkim, że klauzula ta była sformułowana w sposób jednoznaczny, przejrzysty i zrozumiały, o czym świadczyć mają ustalone w sprawie okoliczności, takie jak akceptacja przez powodów ryzyka kursowego przed zawarciem Umowy (oświadczenia zawarte we wniosku kredytowym i w samej Umowie), przekazanie im historycznych kursów CHF, symulacje spłaty, sprecyzowanie zasad indeksacji w Regulaminie, a także pozytywne, wieloletnie doświadczenie powodów z kredytem hipotecznym indeksowanym (i związana z tym wiedza m.in. co do skali zmian kursów walut), świadomość korzyści wynikających z niskiego oprocentowania, oraz świadomość ryzyka kursowego i wiedza o istotnych cechach kredytu indeksowanego. W ocenie pozwanego błędne było również przyjęcie, że adekwatność informacji przekazanych przy zawieraniu umowy podlega ocenie *ex post*, tj. przy uwzględnieniu wiedzy z chwili obecnej. Ponadto Bank wywiódł, że nawet gdyby przyjąć niejednoznaczność klauzuli ryzyka kursowego, to i tak indeksacja nie może być uznana za abuzywną, gdyż nie wprowadza rażącej dysproporcji w sytuacji stron na niekorzyść powodów. Indeksacja ta, co Sąd Apelacyjny pominął, niosła ze sobą szereg korzyści i uprawnień dla kredytobiorców, a mianowicie: korzystne oprocentowanie kredytu (LIBOR) w porównaniu z oprocentowaniem właściwym dla PLN (WIBOR), zmienną stopę procentową dla waluty CHF, ograniczającą ryzyko walutowe i faktycznie łagodzącą niekorzystne zmiany kursu waluty, uprawnienie do przewalutowania kredytu na PLN + WIBOR (kredytobiorca mógł w każdym czasie zmienić walutę kredytu na PLN, wyłączając

z Umowy ryzyko walutowe) oraz uprawnienie do bezkosztowej, przedterminowej spłaty kredytu (ograniczające ryzyko).

Wbrew argumentacji Banku trzeba stwierdzić, że stanowisko Sądu drugiej instancji co do niejednoznaczności klauzuli ryzyka walutowego nie nasuwa zastrzeżeń i odpowiada utrwalonej już linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, z której wynika, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciąganiem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie, co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczało jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W szczególności Sąd Najwyższy trafnie zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23). Kryteria te zostały uszczegółowione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, gdzie wskazano, że kluczowe znaczenie ma uświadomienie konsumentowi, iż silna deprecjacja waluty krajowej może pociągać za sobą konsekwencje trudne do udźwignięcia przez konsumenta. Zdaniem Sądu prawidłowa informacja powinna uwzględniać kilka istotnych elementów. Przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należyłą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej (*in casu* Umowa była zawarta na 30 lat) i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne). Wymaganiu temu nie czyni zadość np. podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahaniami waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do

przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy, wywołując wrażenie o jedynie hipotetycznym charakterze zagrożeń. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolność do spłacania kredytu. Wymagana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Jeżeli Umowa przewiduje mechanizmy ograniczające czy łagodzące ryzyko kursowe, konsument powinien być też odrębnie poinformowany o zasadzie ich działania (np. czy może żądać przewalutowania kredytu) i krokach, które powinien podjąć w celu skorzystania z nich (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl.). W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Natomiast w wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany

na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu. Stanowisko Sądu Apelacyjnego pozostaje w pełnej zgodzie z tym orzecznictwem, a Sąd ten trafnie skoncentrował swą uwagę właśnie na ocenie transparentności klauzuli ryzyka walutowego, a zwłaszcza na tym, czy powodowie zostali należycie poinformowani o spoczywającym na nich nieograniczonym ryzyku walutowym.

Z przytoczonych przez pozwanego okoliczności nie wynika, by przesłanki uznania klauzuli ryzyka walutowego za jednoznaczną, w tym należytego poinformowania kredytobiorców o ryzyku walutowym, zostały *in casu* spełnione, a w szczególności nie świadczą one o tym, by powodowie mieli pełną świadomość skali ryzyka kursowego związanego z zawarciem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej na 30 lat, a zwłaszcza – z konsekwencjami drastycznej aprecjacji franka szwajcarskiego. Brak owej świadomości przynależy zresztą do ustaleń faktycznych, które w postępowaniu kasacyjnym nie mogą być bezpośrednio podważane ani korygowane (por. art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a Bank nie sformułował w skardze kasacyjnej żadnych zarzutów naruszenia przepisów postępowania, w tym np. pominięcia części materiału sprawy, które mogłyby wskazywać pośrednio na wadliwe dojście do tych ustaleń. Z tego względu za bezskuteczną należy też uznać podjętą przez pozwanego w skardze kasacyjnej próbę wykazania – bez odwołania do konkretnych postanowień Umowy lub Regulaminu - że na żądanie powodów (domyślnie: nieograniczone żadnymi dodatkowymi przesłankami) kredyt mógł być w każdej chwili przewalutowany na zwykły kredyt złotowy. W tej sytuacji tylko ubocznie warto zwrócić uwagę, że skuteczność wniosku o przewalutowanie kredytu zazwyczaj była w regulaminach banków obwarowywana dodatkowymi przesłankami lub pozostawiała bankowi ostateczną decyzję w tej kwestii.

Nie ma także żadnych podstaw, by twierdzić, że Sąd oczekiwał od Banku udzielenia powodom informacji, które pojawiły się dopiero po zawarciu Umowy. Czym innym bowiem (koniecznym) jest wymaganie poinformowania o powadze ryzyka, związanego m.in. z nieprzewidywalnością kursu walut w kilkudziesięcioletniej

perspektywie i jego nieograniczonym charakterem, a czym innym (niekoniecznym) - o konkretnych zdarzeniach te ryzyko aktualizujących, które faktycznie zaistniały po zawarciu Umowy.

Ponadto, wbrew argumentacji Banku, dla oceny abuzywności klauzuli ryzyka walutowego kluczowe jest nie to, czy indeksacja wiązała się dla kredytobiorców z pewnymi korzyściami, lecz to, czy korzyści te (w szczególności korzystne oprocentowanie kredytu) już *ab initio* gwarantowały zrównoważenie ryzyka walutowego (co do niższego oprocentowania por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-102), jak również to, czy ewentualna możliwość przewalutowania kredytu indeksowanego na złotowy była zależna wyłącznie od decyzji kredytobiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2023 r., I CSK 3836/23, niepubl.), a zastrzeżony mechanizm przewalutowania zapewniał, że kredytobiorca wiedział o tej możliwości i rozumiał sens skorzystania z niej jako zabezpieczenia przed przyszłym ryzykiem kursowym. Wywody Banku zawarte w skardze kasacyjnej – pomijając ich gołosłowność - nie wskazują, by tak rzeczywiście było. Zwłaszcza w konfrontacji z jednolitą linią orzecniczą, z której wynika, że korzyści związane z niższym oprocentowaniem kredytów indeksowanych do waluty obcej (denominowane w tej walucie) *de facto* nie równoważyły (i nie mogły zrównoważyć) negatywnych następstw ziszczenia się ryzyka walutowego.

Druga grupa sformułowanych przez Bank zarzutów kasacyjnych (por. zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i § 3 k.c., art. 385¹ § 1 i § 2 k.c., także z związku z art. 189 k.p.c., art. 65 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13, art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 dyrektywy 93/13, a także – częściowo – art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c.) zasadza się na tezie, że ewentualna abuzywność klauzul określanych przez skarżącego mianem klauzul różnicy kursowej (przeliczeniowych) nie oznacza

abuzywności postanowień dotyczących ryzyka walutowego (indeksacji jako takiej) i tym samym nie pociąga za sobą upadku Umowy (klauzule odsyłające do kursów określonych w tabelach Banku mogą być zastąpione przez odwołanie do kursu średniego NBP, a art. 358 § 2 k.c. korzysta z domniemania uczciwości). Zarzuty te pomijają tym samym, że zdyskwalifikowanie *in casu* przez Sąd drugiej instancji klauzul ryzyka walutowego nie miało charakteru wtórnego względem (w istocie ubocznego) stwierdzenia abuzywności klauzul różnicy kursowej (*spreadu* walutowego), lecz wynikało z odrębnej, szczegółowej analizy – w dodatku uznanej przez ten Sąd za zasadniczą i pierwszoplanową – zwięźczonej konkluzją, iż obciążenie kredytobiorców w Umowie nieograniczonym ryzykiem walutowym było niedopuszczalne (abuzywne), a bez klauzuli ryzyka walutowego Umowa nie może obowiązywać. Zaaprobowanie owej konkluzji oznacza, że rozpatrywanie tej grupy zarzutów nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy – w szczególności zastąpienie klauzul przeliczeniowych odwołaniem do kursu średniego NBP w żaden sposób nie eliminowałoby ryzyka kursowego - i tym samym jest zbędne.

Ostatni z zarzutów kasacyjnych (zarzut naruszenia art. 385¹ § 2 w związku z art. 5 k.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w związku z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej) zmierza do zakwestionowania tezy o braku możliwości utrzymania Umowy bez klauzul uznanych za abuzywne i zasadza się na twierdzeniu, że zastosowanie tak daleko idącej sankcji oznacza naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego, jakimi są zasada równości, zasada pewności prawa i zasada proporcjonalności, które to zasady wynikają również z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz z art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej. Zdaniem skarżącego żądanie ustalenia nieważności Umowy jest również sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.).

Kwestia możliwości utrzymania umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej bez uznanych za abuzywne klauzul przeliczeniowych (*spreadowych*) oraz klauzuli ryzyka walutowego była już wielokrotnie i trafnie wyjaśniana przez Sąd Najwyższy. Z jego orzecznictwa wynika w szczególności, że wyeliminowanie klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy

ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Sąd Najwyższy zwracał też uwagę, że bez postanowień określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotych na franki szwajcarskie i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące indeksację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, niepubl., z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, niepubl., z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, niepubl., z dnia 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, niepubl., z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, niepubl., z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl., z dnia 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Właśnie dlatego w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 26 stycznia 2023 r.,

II CSKP 722/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22 oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Jeżeli zaś bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać, a nie są spełnione przesłanki uzupełnienia luki przez regulację zastępczą i konsument nie wyraził świadomie i swobodnie woli sanowania postanowienia, umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

Rozwiązanie takie nie narusza podstawowych zasad porządku prawnego, a żądanie ustalenia nieważności nie stanowi nadużycia prawa. Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego – uwzględniające judykaturę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – konsekwentnie i trafnie piętnuje obciążenie kredytobiorcy nieograniczonym (nieproporcjonalnym) ryzykiem walutowym (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl., z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. i tam omówiony wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza, oraz z dnia 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, niepubl. i z dnia 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22). Przypisanie zaś podstawowego znaczenia niedopuszczalnemu obciążeniu powodów tym ryzykiem wyjaśnia, dlaczego upadek Umowy (jej nieważność) nie może być postrzegany jako zastosowanie nieproporcjonalnej sankcji. Obciążenie takie bowiem może powodować – i w praktyce powodowało – bardzo poważne, negatywne konsekwencje majątkowe dla kredytobiorców. Z tego względu, a także ze względu na pożądane oddziaływanie prewencyjne sankcji, w orzecznictwie uznaje się, że nieważność umowy kredytu nie narusza zasady proporcjonalności (por. np. wyroki

Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2025 r., II CKSP 81/23 i II CSKP 2169/22, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Monika Koba

Marta Romańska

Roman Trzaskowski

(K.L.)

[SOP]